

HARMÒNICA MUNDI

Joan Pau Cumellas & Stéphan Laidet

GUIA DIDÀCTICA

Fitxa tècnica

Tipus d'audició: concert comentat

_Gènere o estil music: tots els estils: clàssic, blues, jazz, moder i popular

_Formació musical: duo d'harmoniques

_Família d'instruments: vent fusta

_Durada: 50 m

_Intèrprets: Joan Pau Cumelles i Stephane Laidet

Presentació

L'harmonica és el més petit dels instruments i un dels més populars arreu del món. El seu funcionament senzill i el seu so captivador fan que sigui present en diversitat de contextos musicals. Tot i aquesta popularitat, poca gent en coneix els seus secrets i el seu potencial real.

Joan Pau Cumellas i Stéphane Laidet, harmonicistes de llarga carrera professional, creen l'espectacle que ens apropa a la fantàstica versatilitat d'aquest l'instrument.

Començant per la música bàvara i les polques, passant per la música folk, el blues, el jazz o la música llatina i la música celta i fins a la música pop més actual. En tots ells l'harmonica hi té protagonisme.

Viatjant per èpoques i països. Tocant i explicant històries curioses d'aquest singular instrument.

Hi ha models d'harmoniques per cada ocasió: diatòniques, cromàtiques, de baixos, d'acords o les tremolo.

Hi ha harmoniques solistes i d'acompanyament, tocant a duo o com si fos una orquestra!

Totes elles són ben conegudes pels dos protagonistes d'aquest concert didàctic. Joan Pau i Stéphane són mestres reconeguts d'harmonica. A més de la seva activitat didàctica, fent cursos, tallers i espectacles per escoles, han actuat per països de tot el món. Han enregistrat nombrosos discos tant en solitari com amb artistes de renom internacional. Han participat en bandes sonores de pel·lícules i anuncis de televisió i han estat escollits per representar les dues marques d'harmoniques més importants del món com són Hohner i Seydel.

Objectius de l'udició.

- conèixer la història, característiques, funcionament i parts dels instruments presentats.
- Conèixer i comprendre el principi de producció del so en l'harmonica
- Conèixer i comprendre els conceptes d'altura, intensitat i timbre.
- Conèixer els recursos interpretatius d'aquest instrument.
- Compendre el funcionament dels i utilitats dels diferents tipus d'harmoniques
- Escoltar diferents estils musicals que es toquen amb en l'harmonica

Els intèrprets:

Joan Pau Cumellas

Conegut internacionalment per la seva habilitat interpretativa amb l'harmonica diatònica, Joan Pau

Cumellas és un enamorat i estudiós d'aquest instrument i explora totes les seves possibilitats sonores en diferents àmbits.

Amb les formacions Barcelona Bluegrass Band, Mr.Hurricane Band i els artistes Quico Pi de la Serra, Big Mama, Miguel Talavera o Valentí Moya es descobreix com un músic innovador capaç de fusionar el blues amb estils com el jazz, el country i la música folk. Amb aquests grups ha publicat fins a 11 cds. A part, ha col·laborat en altres 32 discos de músics com: Manolo García (pop), Lotti Lewis, Les deux guitares (jazz), Moncho (boleros), incloses altres

produccions de música infantil, gospel i pop-rock.

Actua en els principals festivals de Blues i Jazz de Espanya i és conegut en diversos països per la seva participació en festivals com Blues Sur Seine, Conyac, Chaumont, Le Puliguen, Les harmonicales - França-, Cornish Bluegrass Festival -Anglaterra-, Johnny Kennan Festival -Irlanda-, EWOB -Holanda-... Així mateix, treballa com a músic d'estudi per a radio i televisió i ha enregistrat harmònica en diverses bandes sonores de pel·lícules de cine.

Es llicenciat en Psicologia per la Universitat de Barcelona i ha dedicat part de la seva vida a temes pedagògics relacionats amb aquesta professió. Aquesta formació l'ha influït en la seva tasca de professor d'harmònica que desenvolupa desde l'any 2000. Els seus cursos per aprendre a tocar l'instrument atrauen estudiants tant de Catalunya com de la resta de l'Estat.

Aquesta vessant docent s'estén a activitats com:

- Actuacions didàctiques dirigides a nois i noies d'escoles i instituts. Així com concerts pedagògics sobre el blues amb la cantant Big Mama.
- Organització cada estiu del Taller Internacional d'harmònica de Roses (Girona) en col·laboració amb el prestigiós harmonicista de París Greg Zlap.
- Duent a terme classes magistrals d'harmònica per a festivals de blues, country i jazz.

Stephane Laidet

Viu a Barcelona des de 1995 i és un harmonicista interessat en molts estils musicals del blues al flamenc. És també actor i creador de paisatges sonors amb la companyia del Teatre Dels Sentits.

Inicia a final dels anys 80 una passió per l'harmònica diatònica que el va conduir a treballar amb bandes franceses, angleses, espanyoles i a col·laborar ocasionalment amb la televisió (Canal+) i la publicitat (Martini).

L'any 1995, crea a París de la banda franc espanyola COLOR HUMÀ que participa en l'eclosió del "so mestís" representatiu de la Barcelona dels anys 2000. Un estil musical fruit de la fusió entre salsa, reggae, rock, COLOR HUMÀ produïm 4 discos a França, Espanya i Mèxic.

A partir del 2000, a través de la informàtica musical, comença a compondre.

Juntament amb Babacar Gaye, raper senegalès de Dakar va crear la banda BLACK BAUDELAIRE, un grup experimental entre hip-hop, música senegalesa i mestís. Graven un primer disc a Barcelona, amb participació de Marina, cantant de "Ulls de Bruixot" i músics de "08001" i un segon a Dakar amb diversos artistes senegalesos.

Ha enregistrat també diversos projectes discogràfics amb grups propis i com a músic i com a productor artístic.

Paral·lelament, des del 2004, treballa amb la companyia "Teatre dels Sentits" dirigida per Enrique Vargas i en la qual és responsable dels paisatges sonors, actor i músic i amb la que ha realitzat gires per França, Itàlia, Belgica, Japó, Austràlia, Itàlia, Dinamarca, Colòmbia, Singapur etc...

Traballa com a docent de l'escola del TDLS, en col·laboració amb la Universitat de Girona. Va compondre la música de l'obra del TDLS "Petits exercicis per al bon morir".

Guió de l'audició

Presentació tocant l'instrument:

L'harmònica és un instrument ideal per iniciar-se des de petit en el món de la música. És petit, fàcil de dur i només cal respirar a través dels seus forats per interpretar tota mena de cançons...

2 Explicació de com funciona mostrant-ne les seves parts:

3 Els orígens de l'instrument, la seva història i les seves anècdotes:

4 Com s'agafa i com juguem amb les mans i la llengua per crear diferents sons.

L'harmònica és un instrument de vent perquè les seves notes neixen de la vibració que la nostra respiració causa en les

llengüetes. La manera en que fem circular l'aire és determinant per obtenir un bon so...

5 Interpretació de cançons tradicionals senzilles.

Oh susana, When the Saints go marching in, La vall del riu vermell, etc.

6 presentació de diversos tipus d'harmònica

- Harmònica cromàtica 'harmònica cromàtica conté l'escala cromàtica sencera, amb bemolls i sostinguts
- Harmònica diatònica ambé anomenada harmònica de blues, té 10 forats i una extensió de tres octaves. Les llengüetes estan disposades als forats de manera que permeti l'execució individual de les notes de l'escala diatònica major.
- Harmòniques especials: armònica de trémolo, armònica octavada., harmòniques questrals. Harmònica d'acords

7 Descobriment de les notes 'amagades'. L'harmònica s'obre a noves possibilitats sonores. imitacions de sons: el tren de vapor, els animals, el nen que plora.

Toquem inspirant-nos en el so d'altres instruments com l'acordió o el violí...

8 Tècniques Les tècniques disponibles per a l'harmònica són nombroses. Algunes s'usen per dotar d'un major dinamisme tonal, mentre que d'altres incrementen l'habilitat interpretativa.

- Bending. més de les 19 notes que es poden aconseguir en una harmònica diatònica sense l'ús de tècniques especials, els harmonicistes poden obtenir, ajustant la manera d'embocar, la posició de la llengua i la força del cabal d'aire bufat o aspirat; forçar les llengüetes perquè modifiquin fins i tot en un to i mig la seva nota original. Aquesta tècnica es coneix com a bending, produint en cada moment.
- Overbending['overbending, en combinació amb el bending, permet als harmonicistes tocar l'escala cromàtica completa de tres octaves amb una harmònica diatònica. a tècnica de l'overbending té similituds i diferències amb la de bending. La principal diferència és que en comptes de baixar el to el que fa és pujar-lo. Els overblows (overbends bufats) s'usen als forats 1 al 6 i els overdraws (overbends aspirats) als forats 7 a 10.
- Vibrato. vibrato és una tècnica molt usada en les interpretacions amb harmònica, així com a molts altres instruments. Amb el vibrato s'aconsegueix donar al so una oscil·lació de to, de so molt característic.
- Bloqueig de llengua. anomenat bloqueig de llengua s'usa per fer sonar dues notes diferents, i separades l'una de l'altra, alhora. La tècnica requereix que els llavis incloguin més forats alhora (en funció de l'interval entre notes que estiguem buscant); la llengua es recolza sobre l'embocadura, bloquejant els forats centrals i deixant lliure el forat en cada extrem.

- Altres tècniques més de les tècniques més comunes existeixen multitud d'altres tècniques, amb més o menys ús. Com, per exemple, passar amb rapidesa d'una nota 'bend' a la nota aspirada normal del mateix forat, o viceversa. O aconseguir un so més «picat», aixecant la punta de la llengua cap al paladar quan es bufa una nota. O també fer que diverses notes vibrin juntes només un instant abans d'emprendre la nota adequada. L'ús de micròfon permet també tota una sèrie d'efectes que inclouen el fregat de l'harmònica amb el micro, o el donar-li petits cops en els moments adequats. Encara que no és comú, també hi ha harmonicistes que usen pedals distorsionadors, com els de les guitarres, per alterar artificialment el so de les seves harmòniques.

9 Exemples dels estils musicals propis d'aquest instrument.

Les característiques sonores de l'harmònica fan que sigui un instrument especial, capaç de liderar tota mena de formacions musicals. De blues, folk, country, jazz, rock o fins tot la música celta...

Consideracions i informació sobre l'harmònica:

L'harmònica (del llatí *harmonicus*, i aquest del grec *ἁρμονικός*) és un instrument de vent, del grup d'instruments de vent-fusta i del subgrup d'instruments de llengüetes lliures i afinat amb un registre de dues escales. Als models cromàtics, es construeix amb la capacitat de produir l'escala cromàtica per mitjà d'un botó, a diferència de les diatòniques que han de recórrer a diferents efectes per tal d'aconseguir el cromatisme.

Funcionament

Es toca bufant o aspirant l'aire sobre un dels seus forats individuals o sobre múltiples forats d'una vegada. La pressió causada per bufar o aspirar a les cambres on s'allotgen les llengüetes causa que la llengüeta o llengüetes vibrin a dalt i a baix creant so. Cada cambra té múltiples llengüetes de to variable, de llautó o bronze, que estan subjectes per un dels seus costats i soltes en l'altre extrem, sent l'extrem solt el que vibra i crea el so.

Cada llengüeta té un to individual, i cada to està determinat per la mida de la llengüeta. Les llengüetes més llargues produeixen un so profund i baix i les més curtes en produeixen un de més alt.

Hi ha molts tipus d'harmòniques: diatòniques, cromàtiques, trémolo, orquestrals, baixes, etc. Cada una d'elles es diferencia pel seu timbre i disponibilitat d'escales per a certs estils de música.

L'harmònica diatònica s'usa en el blues, música folk, jazz, música clàssica, country, rock and roll i pop. A poc a poc està creixent la seva presència també en gèneres més electrònics com el dance i el hip hop, així com en el funk i l'acid jazz.

Història

L'harmònica va ser inventada a la Xina el 3000 aC aproximadament. L'emperadriu Nyn-Kwa posseïa un instrument de llengüeta conegut com a sheng (que significa «veu sublim»).

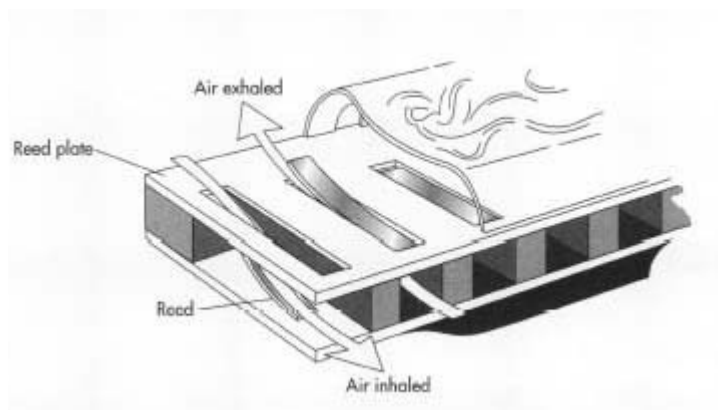
En 1830, un inventor de Bohèmia, Richter, va inventar l'instrument tal com se'l coneix en l'actualitat: deu forats, vint llengüetes, alternança de buf i aspiració. La seva escala diatònica es va tornar famosa com «afinació de Richter».

Trenta anys més tard, després de diverses marrades, «l'harmònica de boca vienesa» va arribar una altra vegada a Alemanya i el rellotger de 24 anys Matthias Hohner va comprar una de les creacions de Buschmann i la va copiar comercialment al seu taller des de l'any 1857.

La guerra civil nord-americana va augmentar la popularitat de l'harmònica. Hohner ja n'havia enviat algunes als seus parents en EUA, i els soldats les trobaven fàcils de portar i de tocar, degut a la seva reduïda mida.

Cap a 1900, la meitat de les harmòniques fetes a Alemanya es venien en EUA. L'harmònica més utilitzada pels intèrprets de blues clàssics la Marine Band, va aparèixer el 1896 i es podia adquirir per només cinquanta centaus. No se sap com es va començar a usar en presons i en plantacions de cotó.

Organologia

Les parts bàsiques d'una harmònica són la pinta, els jocs de llengüetes i les xapes protectores.

- Pinta

Pinta és el terme amb què es defineix el cos principal de l'instrument, que conté les cel·les que cobreixen les llengüetes

- Jocs de llengüetes

Joc de llengüetes és el terme que designa una agrupació de diverses llengüetes en un suport. Les llengüetes solen estar fetes de llautó, però l'acer, l'alumini i el plàstic són utilitzats de tant en tant. Els forats estan tancats en la part posterior, perquè l'aire només pot acabar escapant o entrant per l'estreta obertura de la llengüeta (la superior si bufem i la inferior si aspirem). El so es produeix en passar l'aire per l'obertura de la llengüeta fent-la vibrar i produint aquesta el moviment de l'aire. No és la mateixa vibració de la llengüeta la que produeix el so, sinó el pas de l'aire a través d'ella.

- Xapes protectores

Les xapes protectores cobreixen els jocs de llengüetes i generalment estan fetes de metall

- Vàlvules

Les vàlvules es fabriquen a partir de tires de plàstic molt primes, teixit de paper, cuir o tefló enganxats als jocs de llengüetes. Es troben sobretot en les harmòniques cromàtiques i en moltes harmòniques octavades. Aquestes vàlvules s'utilitzen quan dues llengüetes comparteixen una cel·la i les fugues a través de la llengüeta que no ha de sonar pot ser significativa.

- Embocadura

L'embocadura és entre les cel·les de l'instrument i la boca de l'harmonista. Pot estar integrada amb la pinta (a les harmòniques diatòniques, o en la Hohner Chrometta), ser part de la xapa protectora (com en la Hohner CX-12), o pot ser una peça totalment independent, assegurada amb cargols, la qual cosa és típica de les cromàtiques. A moltes harmòniques, l'embocadura és purament una ajuda ergonòmica, dissenyada per fer més còmode tocar-les. Tanmateix, en les cromàtiques tradicionals és essencial per a l'instrument, ja que ofereix una ranura per al correcte funcionament del botó lliscador.

Tipus

- Harmònica cromàtica

L'harmònica cromàtica conté l'escala cromàtica sencera, amb bemolls i sostinguts. Cada cel·la en una cromàtica compta amb 4 llengüetes, 2 per a les notes naturals (aspirades i bufades) i dues més (aspirades i bufades) per a les notes alterades (bemolls o sostinguts). Per alternar-ne d'unes notes d'altres, generalment utilitza un botó que activa una barra lliscant que redirigeix l'aire cap al joc de llengüetes desitjat,

Les figures mostren la disposició de les notes d'una harmònica cromàtica de 12 forats.

Amb el botó desactivat:

Les figures mostren la disposició de les notes d'una harmònica cromàtica de 12 forats.

Amb el botó desactivat:

forat: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

bufat: | C | E | G | C | C | E | G | C | C | E | G | C |
aspirat: | D | F | A | B | D | F | A | B | D | F | A | B |

Amb el botó activat:

forat: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

bufat: |C# |E# |G# |C# |C# |E# |G# |C# |C# |E# |G# |C# |
aspirat: |D# |F# |A# |B# |D# |F# |A# |B# |D# |F# |A# |B# |

- Harmònica diatònica

També anomenada harmònica de blues, té 10 forats i una extensió de tres octaves. Les llengüetes estan disposades als forats de manera que permeti l'execució individual de les notes de l'escala diatònica major. També permet tocar acords si s'usa més d'un forat simultàniament (l'harmonicista controla quants forats toca cada vegada per la posició dels seus llavis o bloquejant-los amb la llengua). La figura de baix mostra la disposició de les notes en una harmònica diatònica Dg (C), és a dir, en tonalitat de do.
forat: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

bufat: |C |E |G |C |E |G |C |E |G |C |
aspirat: |D |G |B |D |F |A |B |D |F |A |

el següent mètode el va crear Joan Pau Comelles per a una coneguda casa comercial.

DESCUBRE LOS ORÍGENES DE LA ARMÓNICA

La armónica es un pequeño instrumento de viento y sus notas nacen de la vibración que la respiración causa en las lengüetas metálicas de su interior. Tiene su origen a mediados del siglo XIX en Alemania, pero fue un poco más tarde cuando este peculiar instrumento empezó a ser popular. Fue la comunidad afroamericana de Estados Unidos la que empezó a sacar provecho de la armónica, descubriendo nuevos

sonidos y formas de tocar que nunca antes se habían imaginado. Poco a poco la armónica empezó a tener un papel protagonista en géneros musicales como el Blues, el Rock y el Country y artistas tan reconocidos como Bob Dylan o Bruce Springsteen siguen utilizándola hoy en día en muchas de sus canciones.

Y ahora que ya conoces un poco más la armónica, ¿TE ATREVES A TOCARLA?

Tranquilo, empezar a tocar la armónica es mucho más fácil de lo que parece. A continuación te ofrecemos algunos trucos para que te conviertas en un armonista de primera.

1 ¿Cómo sostener la armónica?

Al principio, la manera más fácil de sostenerla es agarrándola por sus extremos y con los agujeros mirando hacia nosotros, tal y como verás continuación:

Al sujetar el instrumento miramos que la nota más grave (agujero 1) nos quede a la izquierda. A continuación acercamos la armónica a los labios de modo que podamos aspirar y soplar a través de sus pequeños orificios.

Para poder tocar cómodamente la armónica, no debes apretar nunca los labios. Sostén el instrumento de manera suave y relajada.

Hay otra manera de sostener la armónica que permite modular las notas que tocamos. Consiste en agarrar el instrumento con la mano izquierda entre el pulgar y el dedo índice. A modo de pinza. El pulgar queda debajo y el resto de los dedos encima.

De este modo, la mano derecha queda libre para tapar y abrir la salida de las notas variando su volumen.

Esta posición permite jugar con las dos manos e imitar el efecto de una caja de resonancia.

2 ¿Cómo hacer sonar las notas?

Relaja los labios mirando hacia fuera, como cuando silbamos o damos un beso, y a continuación sopla o aspira encima de alguno de los agujeros de la armónica. ¿A qué suena diferente? El objetivo es conseguir poco a poco que cada nota, o sea cada orificio, suene individualmente.

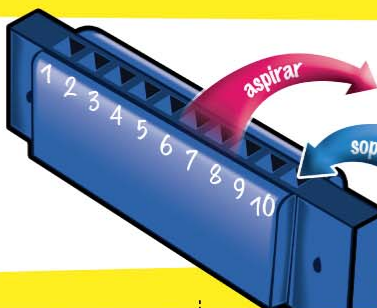
Al comenzar, mientras nos acostumbramos a dirigir el aire con esta posición de labios, puede pasar que soplemos sobre más de un agujero y suenen varias notas a la vez. Con la práctica, los labios se adaptan naturalmente a la forma de la armónica y el sonido de las notas es cada vez más limpio.

Ahora practica con un agujero, por ejemplo el 1. Sopla y aspira suavemente. Mientras tocas, los músculos de la boca deben estar relajados y la mandíbula ligeramente abierta, como cuando pronunciamos la vocal 'a'. Si los labios están apretados o la boca muy cerrada las notas saldrán con poco sonido.

3 ¿Cómo aprender la numeración de la armónica?

La armónica tiene 10 agujeros que están numerados en la parte frontal del 1 al 10. Para tocar las canciones seguimos esta misma numeración. Cada número indica un orificio. Leyendo los números que salen en cada canción de izquierda a derecha sabremos el agujero por donde debemos respirar.

Si el número está **encima de la línea**
horizontal entonces **aspiramos**.

4	6	4	4	4	6	4	44
4	566	654	4	55	4	4	566
654	4	55	4				

Si el número queda
por debajo, **soplamos**.

EL VALLE DEL RÍO ROJO

"Canción Popular"

	4	4			5	4
3 4 5	5 5 5	5 4	3 4 5	4 5 6	5	
5	4	4	5	3	3	4 4
6 5	5 4	5 6	4 4	4	5	4

OH SUSANA "Stephen Foster"

A "Stephen Foster"

4	6	4	4	4	6	4	4
4 5 6 6	6 5 4	4 5 5	4	4 5 6 6	6 5 4	4 5 5	4
5 5	6 6	6 6	4	4	6	4	4 4
		6 6 5	4 5 6 6	6 5 4	4 5 5	4	

CARRERAS DE CAMPTOWN

"Stephen Foster"

		6	4	4			6	4	4
66	56	65	5	5	66	56	65	5	4

			66	6			6	4	5	4
44	567		7	6	66	56	65	5	5	4

MAÑANITAS

"Canción Popular"

	3	4	3	4	5	5	4	3	4	5	4	
3	3	4	4	4	5	4	4	4	5	4		

	4	3	3	4	4	3	3	4	5	5	5	3	4	5	4
5	4	5	4	5	4	5	4	4	6	5	4	4	5	4	4

SPRINGFIELD BLUES

5678	653
7	4 ⁴

JINGLE BELLS

"James Pierpoint"

			4	5	5		4	4	4
5	5	5	5	6	4		5	5	5
			4	5	5				5
5	5	5	5	6	4		5	5	6